

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ*

Persistence of Nora Rong Khru Ritual : Its Characteristics and
Roles in the Context of Ban Plairamai, Kedah, Malaysia

ปริยารัตน์ เชาวลิทประพันธ์ | Preeyarat Chaowalitprapan

บทคัดย่อ

โนราโรงครุเป็นพิธีกรรมสำคัญของชาวไทยในภาคใต้ โดยเฉพาะผู้ที่นับถือกันว่ามีเชื้อสายโนรา หรือมีตายเป็นโนรา พิธีกรรมนี้ไม่เพียงดำรงอยู่ในภาคใต้เท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ในชุมชนชาวสยามในรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย อันได้แก่ กลันตัน ปะลิส เคดาห์ และเประ ที่รัฐเคดาห์ บรรพบุรุษของชาวสยามส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองพัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา เข้ามาตั้งถิ่นฐานรกรากที่เมืองไทรบุรีก่อนที่เมืองนี้จะตกเป็นของอังกฤษ และกลายเป็นรัฐหนึ่งของประเทศมาเลเซียในสมัยต่อมา ปัจจุบันชาวสยามที่นี้ยังคงดำเนินชีวิต ใช้ภาษา และมีขนบธรรมเนียมประเพณี เช่นเดียวกับชาวไทยในภาคใต้ของประเทศไทย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นและบทบาทของพิธีกรรมโนราโรงครุที่บ้านปลายระไม (Kg. Titi Akar) ตำบลปาดังเกอ์เบา (Padang Kerbau) เมืองเป็นดัง (Pendang) รัฐเคดาห์ (Kedah) ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) จากข้อมูลภาคสนามพบว่าพิธีกรรมโนราโรงครุที่บ้านปลายระไมแม้ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับโนราในภาคใต้ แต่ก็มีลักษณะเด่นหลายประการ ทั้งในส่วนของผู้ประกอบพิธีกรรม

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง วัฒนธรรมโนรา : การดำรงอยู่และการสืบทอดในบริบทของบ้านปลายระไม อำเภอเป็นดัง รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา “โครงการทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ประจำปี 2554”

การสร้างโรงโนรา ความเชื่อเรื่องครุทหมอโนรา ธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับโนรา ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมมีพิธีแทรกที่แตกต่างไปจากโนราในภาคใต้ ในประเด็นเรื่องบทบาทของโนราโรงครู ผู้วิจัยพบว่าโนราโรงครูที่บ้านปลายระไรมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับคนในชุมชน แสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทย และสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับชุมชน

บทความนี้จะทำให้เห็นการดำรงอยู่และการสืบทอดทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในสังคมพหุวัฒนธรรม ผ่านบริบทการข้ามพรมแดนไทย – มาเลเซีย

คำสำคัญ : โนราโรงครู ชาวสยามในมาเลเซีย ลักษณะ บทบาท

Abstract

Nora Rong Khru is regarded as a significant ritual for southern Thai people, especially for ones who believe that they belong to Nora's lineage or who consider the Nora as their ancestors. This ritual has been persisting not only in the southern part of Thailand but also among the "Siamese" (or Orang Siam in Malay) communities in the northern states of Malaysia, i.e., Kelantan, Perlis, Kedah and Perak. The forefathers of almost of all the Siamese people now living in Syburi (Kedah) moved from Phatthalung, Nakhon Sri Thammarat and Songkhla to Syburi before it was colonized by Great Britain which then became one of the Malaysian states. The Siam nowadays still live their lives, use Thai language and keep southern Thai traditions like what it used to be in the southern part of Thailand.

This paper aims at analyzing the characteristics and roles of Nora Rong Khru ritual in Ban Plairamai (Kg. Titi Akar), Pendang, Kedah, Malaysia. Data from field research indicates that even though Nora Rong Khru ritual in Ban Plairamai is, to a large extent, similar to Nora Rong Khru ritual in the south of Thailand, it has its own characteristics, especially, the Nora performer, the

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

Nora stage, the belief in Nora teacher spirit, the practices and process of the ritual including other miscellaneous rituals.

Regarding the role of Nora Rong Khru ritual, it is analyzed that the performance of Nora Rong Khru ritual in Ban Plairamai context has the following functions: 1) strengthening and uniting Siamese people and community 2) providing spiritual security and support for people, 3) expressing Siamese identity in Malaysian context, and 4) providing entertainment for the people.

In addition, the paper will analyze the transmission and the persistence of Nora culture of Siamese people as the culture of an ethnic minority in the multi - cultural society in the Thai-Malaysian transborder and transnational context.

Keyword : Nora Rong Khru, Siamese in Malaysia, Characteristics, Roles

บทนำ

โนราโรงครุเป็นพิธีกรรมสำคัญของชาวไทย โดยเฉพาะผู้ที่นับถือกันว่ามีเชื้อสายโนรา หรือ “ตายาย” เป็นโนรา พิธีกรรมนี้ไม่เพียงดำรงอยู่ในภาคใต้ของไทยเท่านั้น แต่ยังปรากฏอยู่ในชุมชนชาวสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซียอีกด้วย ทั้งนี้จากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของชาวเมืองพัทลุง สงขลา นครศรีธรรมราช ไปตั้งรกรากที่เมืองไทรบุรีในอดีต และได้นำประเพณีพิธีกรรมติดตัวไปด้วยจนกระทั่งเมืองไทรบุรีกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย พิธีกรรมโนราโรงครุของชาวสยามที่นี่ก็ยังคงดำเนินอยู่ต่อเนื่องมาจากอดีตจวบจนปัจจุบัน

บทความนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าพิธีกรรมโนราโรงครุของชาวสยามในรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซียมีลักษณะเด่นอย่างไร รวมทั้งมีบทบาทอย่างไรบ้างในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป โดยใช้พื้นที่ศึกษาที่บ้านปลายระไม (Kg. Titi Akar) ตำบลปาดังเกอร์เบา (Padang Kerbau) อำเภอเป็นดัง (Pendang) รัฐเคดาห์ (Kedah) หรือเดิมคือรัฐไทรบุรี ประเทศมาเลเซีย เนื่องจากบ้านปลายระไมเป็นชุมชนชาวสยามขนาดใหญ่

มีการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุมาอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีคณะโนราในหมู่บ้านถึง 2 คณะ ผู้วิจัยลงไปเก็บข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2556

1. ความเป็นมาของพิธีโนราโรงครุในประเทศไทย

โนราเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดกันมานานและนิยมกันอย่างแพร่หลาย ในภาคใต้ ทั้งยังเป็นที่ยึดกันอย่างกว้างขวางในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ในภาคใต้นั้น โนราได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในจังหวัดภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนกลาง คือตั้งแต่จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง และสงขลา และในบรรดาจังหวัดที่กล่าวถึงนี้ จังหวัดพัทลุง สงขลาและนครศรีธรรมราช มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโนราเข้มข้นกว่าจังหวัดอื่น ๆ อุดม หนูทอง¹ ให้ความเห็นว่า โนราเกิดและรุ่งเรืองอยู่บริเวณรอบทะเลสาบสงขลามาก่อนแล้วจึงแพร่กระจายออกสู่อรอบนอก เนื่องจากผลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับโนราเป็นที่รับรู้และปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในบริเวณจังหวัดพัทลุง สงขลา และนครศรีธรรมราชซึ่งอยู่รอบทะเลสาบสงขลา ในขณะที่จังหวัดที่อยู่ไกลออกไปรับรู้เจือจางลง

การละเล่นโนราเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด นักวิชาการหลายท่านพยายามศึกษากำเนิดของโนรา โดยใช้หลักฐานทั้งจากตำนานโนรา ตำนานท้องถิ่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์และทางโบราณคดี ทำให้มีข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับช่วงเวลากำเนิดโนราหลายช่วงด้วยกัน เช่น เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร และภิญญา จิตต์ธรรม² วินิจฉัยว่า โนร่าน่าจะเกิดขึ้นในระหว่าง 1855 – 2051 ที่เมืองพัทลุง ซึ่งขณะนั้นตั้งอยู่ที่บางแก้ว เทวสารไ³ ให้ความเห็นว่าน่าจะเกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ในสมัยพระเจ้าจันทรภาณุ ส่วนอุดม หนูทอง⁴ ให้ความเห็นว่ากำหนดเวลาให้แน่นอน

¹อุดม หนูทอง, โนรา (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2536) หน้า 24 - 30.

²เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร และภิญญา จิตต์ธรรม, “ความเป็นมาของโนรา”, ใน พุ่ม เทวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ขุนอุปถัมภ์นรากร (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523) หน้า 41 - 51.

³เทวสารไ (นามแฝง), เทพสารบรรพ 2, หน้า 1 - 22 อ้างถึงใน อุดม หนูทอง, โนรา (สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2536) หน้า 19 - 20.

⁴อุดม หนูทอง, “โนรา : ตำนาน” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542) หน้า 3904.

ลงไปทำได้ยาก แต่อย่างช้าน่าจะเกิดในช่วงปลายสมัยศรีวิชัย หรือพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นอย่างน้อย

นักวิชาการท้องถิ่นหลายท่านให้ความเห็นตรงกันว่า ในระยะแรกโนราน่าจะเป็นการแสดงสำหรับประกอบพิธีกรรมมาก่อน โดยบางท่านให้ความเห็นว่าน่าจะวิวัฒนาการมาจากการทำพิธีบวงสรวงของพวกพรานป่า และเครื่องดนตรีต่าง ๆ ของโนราก็มาจากพราน เช่น ใช้ใบไม้เป่าเรียกสัตว์ ทำให้เกิดเครื่องเป่าคือปี่ การเคาะไม้ก็ทำให้เกิดการเคาะจังหวะ ทำให้เกิดเครื่องเคาะจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง เป็นต้น⁵ บางท่านให้ความเห็นว่าเดิมอาจจะเป็นพิธีกรรมของกษัตริย์ เจ้าเมือง หรือชนชั้นสูง ซึ่งพิจารณาจากหลักฐานเครื่องแต่งกายของโนราที่มีลักษณะคล้ายเครื่องทรงของกษัตริย์โบราณ ในยุคสมัยต่อมาจึงค่อย ๆ คลี่คลายมาเป็นการแสดงที่มุ่งความบันเทิงเป็นหลัก โดยระยะแรกของการแสดงเพื่อความบันเทิงคงจะใช้แสดงเนื่องในโอกาสวันงานฉลองในพิธีสมโภชที่สำคัญเท่านั้น ต่อมาเมื่อได้รับความนิยมมากขึ้น โนราก็กลายเป็นการแสดงที่หาชมได้ทั่วไป

โนราเป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง และบางโอกาสมีบางส่วนแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม⁶ โนราในปัจจุบันจึงอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบตามวัตถุประสงค์ในการเล่น คือ โนราเพื่อประกอบพิธีกรรมหรือที่เรียกว่า “โนราโรงครู” และโนราเพื่อความบันเทิง

“โนราโรงครู” หรือบางที่เรียกว่า “โนราลงครู” เป็นการแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน ได้แก่ 1) เพื่อไหว้ครู 2) เพื่อแก้บน หรือที่ภาษาถิ่นใต้เรียกว่า “แก้เหมรย” และทำพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ตัดจุก ผูกผ้าปล่อย เหยียบเสน ตัดผม ผีขอ เป็นต้น 3) เพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่แก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่แสดงภาวะเปลี่ยนผ่านไปเป็นโนราที่สมบูรณ์ ครูหมอโนรายอมรับ

คำว่า “ครู” ตามความหมายของโนรามี 2 ความหมาย ความหมายแรกหมายถึงผู้สอนวิชาการร้องรำโนราแก่ตนเองหรือแก่บรรพบุรุษของตน เช่น แก่ปู่หรือ

⁵วิเชียร ณ นคร, “ตำนานและความเป็นมาของมโนราห์หรือโนรา” ใน พุ่มทewa ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ขุนอุปถัมภ์นรากร (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523) หน้า 96 - 97.

⁶สุริวงค์ พงศ์ไพฑูริย์, “โนรา” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542) หน้า 3871.

แก่บิดาของตน ความหมายที่ 2 หมายถึงบรรพบุรุษหรือผู้ให้กำเนิดโนรา ครูโนรา ในความหมายนี้ปรากฏอยู่ในตำนานโนรา หรือ บทขับโนรา ได้แก่ บททาศครู หรือบทบาลี หน้าศาล เช่น ขุนศรีศรัทธา นางนวลทองสำลี แม่ศรีมาลา เป็นต้น โนราโรงครูในภาคใต้ มี 2 ประเภท คือ “โรงครูใหญ่” เป็นการจัดโนราโรงครูเต็มรูปแบบ โดยจัด 3 วัน 3 คืน เริ่มพิธีเย็นวันพุธ ส่งครูในวันศุกร์ โรงครูใหญ่จัดขึ้นเพื่อไหว้ครูเป็นหลัก และอาจมีการ แก้บน จัดพิธีเบ็ดเตล็ด และครอบเทริดด้วยก็ได้ อีกประเภทเรียกว่า “โรงครูเล็ก” หรือ “ค้ำครู” เป็นการจัดโรงครูอย่างย่อ โดยจะจัดเพียง 1 วัน 1 คืน เริ่มพิธีเย็นวันพุธและ ส่งครูวันพฤหัสบดี ในพิธีโนราโรงครูเล็ก เจ้าภาพอาจจะจัดให้มีการแก้บน จัดพิธีเบ็ดเตล็ด ด้วย แต่ไม่นิยมจัดพิธีครอบเทริดหรือผูกผ้าใหญ่ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ต้องจัดในโรงครูใหญ่ เท่านั้น

นอกจากจะแบ่งประเภทโนราโรงครูตามรูปแบบที่จัดแล้ว ยังอาจแบ่งตาม ลักษณะของผู้จัดได้อีก โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โนราโรงครูสายตระกูลและโนรา โรงครูชุมชน โนราโรงครูสายตระกูล เป็นการประกอบพิธีโนราโรงครูที่จัดขึ้นภายใน สายตระกูลที่สัมพันธ์กันทางสายเลือด เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีคณะโนรา เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมให้พบปุ่ย่าตายายโดยผ่านร่างทรงซึ่งเป็นลูกหลานในตระกูล เช่นเดียวกัน โดยมากการประกอบพิธีมักจัดขึ้นเพื่อแก้บนหรือเพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษ ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่วนพิธี โนราโรงครูชุมชน เป็นพิธีโนราโรงครูที่จัดร่วมกันของ ชุมชน ใช้พื้นที่ส่วนกลางของชุมชนจัด ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันคือ โนราโรงครูตำบล ท่าแค อ. เมือง จ. พัทลุง และโนราโรงครูวัดท่ากระ อ. สทิงพระ จ. สงขลา ซึ่งทั้งสองที่นี้จัด พิธีโนราโรงครูเป็นประจำทุกปี มีชาวบ้านทั้งในท้องถิ่นและภายนอกเข้ามาร่วมงานเป็น จำนวนมาก

2. ภูมิหลังบ้านปลายระไม

บ้านปลายระไม (Kg. Titi Akar) เป็นหมู่บ้านหนึ่งของชาวสยาม อยู่ในพื้นที่ตำบล ท่งควาย (Padang Kerbau) อำเภอบันดิง (Pendang) รัฐเคดาห์ (Kedah) ประเทศ มาเลเซีย หมู่บ้านอยู่ห่างจากตัวอำเภอบันดิงประมาณ 30 กิโลเมตร และห่างจากเมือง

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

อลอร์สตาร์ (Alor star) เมืองหลวงของรัฐเคดาห์ประมาณ 50 กิโลเมตร ในอดีตบริเวณบ้านปลายระไม มีหมู่บ้านเล็ก ๆ ของชาวสยามหลายหมู่บ้านตั้งเรียงเรียงกันอยู่ บางหมู่บ้านมีเพียง 2 - 3 ครัวเรือน ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาจีนคอมมิวนิสต์ ทางรัฐบาลอังกฤษให้อพยพชาวบ้านไปรวมกันอยู่ในค่ายหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าอยู่คอก เพื่อสะดวกในการควบคุมดูแล หลังจากหมดปัญหาจีนคอมมิวนิสต์จึงให้ชาวบ้านกลับมาอยู่ที่บ้านเดิมของตน รวมทั้งจัดสรรที่ดินใหม่ให้ หมู่บ้านเล็ก ๆ เดิมจึงรวมกันเป็นหมู่บ้านใหญ่ เรียกชื่อใหม่ว่าบ้านปลายระไม ตามที่ตั้งของหมู่บ้านซึ่งอยู่ปลายแม่น้ำและบริเวณนี้มีต้นระไมอยู่มาก ส่วนทางรัฐบาลเรียกชื่อหมู่บ้านเป็นภาษามลายูว่า Kampung Titi Akar

ชื่อ Kampung Titi Akar นั้นเป็นหนึ่งในชื่อหมู่บ้านเดิม คือ บ้านพานเชือกเขา โดย Kampung หมายถึงหมู่บ้าน ส่วน Titi หมายถึง สะพาน Akar หมายถึงรากไม้ จากประวัติของหมู่บ้านซึ่งรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลห้องสมุดหมู่บ้านออนไลน์ กล่าวถึง Kampung Titi Akar หรือ บ้านพานเชือกเขานี้ว่า ตั้งขึ้นกว่า 100 ปีมาแล้ว ก่อนที่ญี่ปุ่นจะบุกขึ้นแหลมมลายู (ค.ศ. 1942)⁷ โดยชื่อบ้านพานเชือกเขา มีที่มาจากสะพานความยาวประมาณ 50 เมตร ซึ่งชาวบ้านใช้ข้ามแม่น้ำเพื่อเดินทางติดต่อค้าขายหรือไปมาหาสู่กับคนในหมู่บ้านอื่น ๆ ตัวสะพานเดิมนั้นเป็นไม้ผูกด้วยเถาวัลย์ ปัจจุบันสะพานนี้ได้สร้างขึ้นใหม่เป็นสะพานคอนกรีตแทน

2.1 การตั้งถิ่นฐานของชาวสยามที่บ้านปลายระไม

การเดินทางมาตั้งถิ่นฐานของชาวสยามที่บ้านปลายระไมเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อใดยังไม่มีหลักฐานเอกสารที่ชัดเจน อรุณ (Arun A / L Boontiang, 1990 / 91 : 7 อ้างถึงในธีรพงศ์ เพชรรัตน์, 2537 : หน้า 1) กล่าวถึงความเป็นมาของบ้านปลายระไมว่า ในช่วงศตวรรษที่ 18 - 19 เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่เมืองสงขลาและเมืองนครศรีธรรมราช ราษฎรส่วนหนึ่งได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานและบุกเบิกที่ดินเพื่อการเกษตรที่รัฐไทรบุรี ในจำนวนนั้นประมาณ 20 ครอบครัวได้เข้ามาปักหลักตั้งถิ่นฐานที่บ้าน

⁷ข้อมูลจาก http://titiakarwatt.pjl.com.my/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556

ปลายระไม และแม้ว่ารัฐไทรบุรีจะตกเป็นของอังกฤษและมาเลเซียแล้วก็ตาม แต่คนไทยเหล่านี้ก็ยังไม่ยอมกลับเมืองไทย ยังคงทำมาหากินและสืบเชื้อสายมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าของชาวบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาถึงบรรพบุรุษคนแรกที่เข้ามาตั้งรกรากที่นี่ นั่นคือ นายคุ่ม่นหรือนายมันซึ่งเดิมเคยเป็นทาสและต่อมาได้รับการปลดปล่อย นายมันมีบุตรชายชื่อนายหมวดชาย ซึ่งชาวบ้านปลายระไมที่มีพื้นเพดั้งเดิมอยู่ที่นั่นเชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษของตน และมักยกเรื่องนี้มาเล่าเมื่อถามถึงความเดิมมาของหมู่บ้าน พร้อมทั้งใช้เรื่องเล่านี้เป็นหลักฐานว่า ชุมชนปลายระไมเป็นชุมชนเก่าแก่ เกิดขึ้นมานานแล้ว อย่างน้อยก็ในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากในสมัยนั้นยังมีทาสอยู่

2.2 ลักษณะทางกายภาพของบ้านปลายระไม

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนปลายระไมโดยทั่วไป พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีเทือกเขาแปรอยู่ทางทิศตะวันออกหรือทางด้านหลังของชุมชน และยังมีพื้นที่ราบลุ่มที่มีน้ำขังอยู่รอบหมู่บ้าน ชาวบ้านใช้เป็นพื้นที่ทำนา ซึ่งสามารถทำนาได้ปีละหลายครั้ง ส่วนพื้นที่ภายในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาน้ำท่วมไม่ถึงชาวบ้านใช้ทำสวนยางพารา อย่างไรก็ดี ปัจจุบันชาวบ้านนิยมปลูกยางพารามากขึ้น เนื่องจากยางพารามีราคาสูง หลายคนใช้พื้นที่นาเปลี่ยนไปทำสวนยาง ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวมีจำนวนลดลง ในหมู่บ้านมีคลองไหลผ่าน คือคลองระไม ไหลผ่านบริเวณหลังวัดปลายระไม ปัจจุบันคลองนี้ตื้นเขินกว่าเดิมมาก

สภาพอากาศโดยทั่วไป แม้จะอยู่ในเขตใกล้เส้นศูนย์สูตร แต่ที่ปลายระไมอากาศไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีต้นไม้ปกคลุมมากทั้งป่าธรรมชาติ สวนยางพาราและสวนผลไม้ ที่มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม และฤดูฝนตั้งแต่เดือนกันยายนถึงเดือนเมษายน

2.3 ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ

บ้านปลายระไมมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,800 คน เกือบทั้งหมดเป็นชาวสยามนับถือศาสนาพุทธเถรวาท และมีชาวจีนมาเลย์ที่นับถือศาสนาพุทธเถรวาทเช่นกัน

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

อาศัยอยู่ 10 คน ชาวอินเดีย 2 คน ทั้งนี้ไม่มีชาวมลายูอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเลย^๑

ชาวปลายระไมมีรายได้เฉลี่ย 751 – 1,500 ริงกิตต่อครอบครัว (ประมาณ 7,510 – 15,000 บาท) ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยาง ทำนา สวนผลไม้ ปลูกผัก รับจ้างและค้าขาย

บ้านปลายระไมมีวัดประจำหมู่บ้าน คือวัดปลายระไมหรือวัดวิสุทธิประดิษฐาราม ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของถนนใหญ่ก่อนไปทางเหนือของหมู่บ้าน วัดปลายระไมนี้น่าจะมีอายุมากกว่า 100 ปี มีอาคารโบราณ 2 หลัง หลังหนึ่งเป็นศาลาการเปรียญเก่า ปัจจุบัน (พ.ศ. 2556) ได้รื้อลงเพื่อสร้างใหม่แล้ว อีกหลังเป็นกุฏิเก่า ภายในกุฏิเก่ามีพระพุทธรูปโบราณซึ่งชาวบ้านนับถือว่าเป็นทวดศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดและจะมีพิธีเข้าทรงทวดศักดิ์สิทธิ์ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ของทุกปี

ภายในวัดวิสุทธิประดิษฐาราม มีโรงเรียนสอนภาษาไทย ชื่อโรงเรียนภาษาไทยวัดวิสุทธิประดิษฐาราม เปิดสอนภาษาไทยให้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากนั้นจึงเลื่อนเป็นระดับประถมศึกษาซึ่งมีตั้งแต่ชั้น ตริ โท และเอก ผู้ที่เรียนในระดับประถมศึกษาจะใช้ภาษาไทยได้ค่อนข้างดี สามารถเขียนกระพุ้งธรรมเป็นภาษาไทยได้

2.4 ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวยุโรปที่บ้านปลายระไม

2.4.1 ภาษา

ชาวยุโรปที่พูดภาษาไทยถิ่นใต้ในชีวิตประจำวันเมื่อสื่อสารกับคนในกลุ่มเดียวกัน และใช้ภาษามลายูเมื่อจะสื่อสารกับชาวมลายูหรือคนมาเลเซียชาติพันธุ์อื่น ๆ นอกจากนี้บางคนยังพูดได้มากกว่า 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาทมิฬ เป็นต้น นอกจากการพูดภาษาไทยถิ่นใต้แล้ว ชาวยุโรปที่นี้โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ยังสามารถพูดภาษาไทยกลางได้ โดยฝึกจากการชมโทรทัศน์ช่องประเทศไทย รวมทั้งการเรียนการสอนในโรงเรียนสอนภาษาไทยที่ครูผู้สอนจะสอนด้วยภาษาไทยกลาง ชาวยุโรปบางคนรู้สึกว่าการพูดภาษาไทยกลางเป็นภาษาที่สุภาพและไพเราะกว่าภาษาถิ่น

^๑ข้อมูลจาก http://titiakarwatt.pjl.com.my/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1
เข้าถึงเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556

2.4.2 ครอบครัวและการแต่งงาน

ครอบครัวของชาวสยามที่ปลายระไมมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว มีสมาชิกในครอบครัวประมาณ 3 - 5 คน มีปู่ย่าตายายอยู่ในบ้านเดียวกับลูกหลาน ชาวปลายระไมไม่นิยมมีลูกหลายคน แต่ละครอบครัวมีลูกประมาณ 2 - 3 คน หากบ้านใดมีลูกถึง 4 คน ถือว่ามีลูกมาก แต่ละครัวเรือนมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมักเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ชาวบ้านทั้งหมดรู้จักกันดี ส่วนใหญ่มักมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน ทั้งที่เป็นเครือญาติทางสายเลือด หรือเครือญาติจากการแต่งงาน

ปัจจุบันชาวสยามโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ มักจะออกไปทำงานในเมืองใหญ่ เช่นที่ปิ่นัง หรือกัวลาลัมเปอร์ แต่ก็มักจะกลับมาบ้านในโอกาสสำคัญ เช่น ในวันรับส่งเทวดาในเดือนห้า ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของที่นี่ ในช่วงที่มีโนราโรงครู คือช่วงเดือนหก - เดือนเจ็ด หรือช่วงสารทเดือนสิบ เป็นต้น

ชาวสยามที่นี่ยินยอมให้บุตรหลานแต่งงานกับชาวสยามด้วยกัน หรืออาจจะแต่งงานกับชาวจีนก็ได้ แต่ไม่ยินยอมให้แต่งงานกับชาวมลายู เนื่องจากมีข้อบังคับทางศาสนา เมื่อแต่งงานแล้วต้องเปลี่ยนศาสนาไปนับถือศาสนาอิสลาม ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวเหมือนเช่นเดิมได้ เท่ากับสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไป

2.4.3 ศาสนาและความเชื่อ

ชาวสยามที่บ้านปลายระไมนับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับพุทธศาสนาทั้งด้านประเพณี พิธีกรรม และหลักปฏิบัติในสังคม พระสงฆ์และวัดเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจ มีการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ส่วนวันธรรมดา ชาวบ้านจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันนำอาหารไปถวายพระทั้งฉันเช้าและฉันเพล เนื่องจากพระสงฆ์ที่นี่จะไม่เดินบิณฑบาตในตอนเช้า เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องออกไปกรีดยางแต่เช้ามีดและกลับมาบ้านช่วงสาย ๆ นอกจากนี้ ชาวสยามที่บ้านปลายระไมยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีการบวชอย่างเคร่งครัด ชายสยามที่อายุครบบวชจะต้องบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา และเพื่อเรียนรู้พระธรรมวินัย ในช่วงเข้าพรรษายาวสยามยังนิยม

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

เดินทางไปวชที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือวัดพระธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช อีกด้วย

นอกจากการนับถือพุทธศาสนาแล้ว ชาวบ้านที่นี่ยังมีความเชื่อพื้นบ้านหลายประการ เช่น ความเชื่อเรื่องเทวดา ว่าเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองดูแลชุมชนและบ้านเรือนให้ปลอดภัย ความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา โดยเชื่อว่าครุหมอโนราจะคอยช่วยเหลือลูกหลาน ดังนั้นเมื่อมีความเดือดร้อนใด ๆ เกิดขึ้น ชาวบ้านก็มักจะบนบานให้ครุหมอโนราช่วยเหลือ และเมื่อความเดือดร้อนได้รับการปลดปล่อยแล้วก็ต้องแก้บนโดยการจัดให้มีการเล่นโนราโรงครุ ซึ่งจะจัดกันในเดือน 6 - 7 นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเรื่องการสะเดาะเคราะห์ซึ่งจะทำเมื่อเจ้าตัวรู้สึกว่ามีเคราะห์ เช่น ถูกขโมยของบ่อยครั้ง และยังมี การสะเดาะเคราะห์เพื่อความเป็นมงคลอีกด้วย

ภาพที่ 1 : วัดวิสุทธิประดิษฐานราม หรือ วัดปลายระไม

3. โนราโรงครุบ้านปลายระไม

โนราโรงครุที่บ้านปลายระไมปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ความเชื่อเรื่องครุหมอโนราคงจะเข้ามาพร้อมกับผู้คนที่ยอพยพมาตั้งถิ่นฐานที่นี่เมื่อร้อยกว่าปีก่อน เนื่องจากผู้คนที่อพยพมาส่วนใหญ่เป็นชาวดัตช์ที่มีความเชื่อเรื่องโนรา และครุหมอโนราเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ผู้อาวุโสในหมู่บ้านต่างเล่าเหมือนกันว่าโนรามีมาตั้งแต่สมัยปู่ทวดลวดลา เกิดมาก็เห็นว่ามีกรรำนอราอยู่แล้ว หลักรฐานบอกเล่าที่ชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับการฝึกหัดรำโนราที่บ้านปลายระไม คือเรื่องเล่าของนายเอียดซึ่งมีชีวิตอยู่

เมื่อร้อยกว่าปีมาแล้วเล่าว่า เดิมนายเอียดเป็นชาวปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ต่อมาได้กระทำความผิดจึงหลบหนีคดีมาอยู่ที่เมืองไทรบุรี และได้ไปเข้ากับพวกโจร ต่อมาถูกจับนายอำเภอสมัยนั้นคือนายอำเภอเพชรแห่งสอบถามนายเอียดได้ความว่านายเอียดมีความสามารถในการรำโนรา เพราะตอนที่อยู่ที่พัทลุงเคยเล่นเป็นพรานและยังสามารถรำโนรารวมทั้งว่าบทต่าง ๆ ได้ จึงให้นายเอียดมาสอนโนราแก่กับการถอนคดีให้ นับจากนั้นมานายเอียดจึงได้สอนโนราอยู่ที่วัดปลายระไม ฝึกลูกศิษย์ให้รำโนราและประกอบพิธีตัดจุกให้เพื่อให้สามารถรำโนราโรงครูแก่เหมยได้

อย่างไรก็ดีที่ปลายระไมสมัยนั้นไม่ได้ขาดผู้มีความรู้เรื่องโนราเสียทีเดียว เพราะบริเวณบ้านทุ่งแค (อยู่ทางทิศเหนือของบ้านปลายระไมในปัจจุบัน) ก็มีโรงโนราตั้งอยู่ และเป็นที่ชุมนุมของเหล่าโนราและผู้มาฝึกหัดโนราในอดีต โนราในยุคนี้ที่ชาวบ้านจำได้คือ โนราเจียมและโนราพรหม ซึ่งเป็นโนราร่วมรุ่นกับโนราเอียด ที่บ้านทุ่งแคจะเล่นโนราโรงครูทุก 3 ปี และยังมีรับเล่นโนราโรงครูนอกหมู่บ้านตามแต่จะมีผู้ติดต่อไปเล่นด้วย ต่อมาในช่วงที่อังกฤษเข้ามาครองแหลมมลายู และเกิดเหตุการณ์โจรคอมมิวนิสต์มลายา (พ.ศ. 2492) ทางรัฐบาลอังกฤษได้อพยพชาวบ้านไปอยู่รวมกันที่นาซา และกันเขตที่อยู่อาศัยด้วยรั้วลวดหนามสูงที่ชาวบ้านเรียกว่าอยู่คอกเพื่อความสะดวกในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ช่วงนั้นโนราต่างก็กระจัดกระจายไป อย่างไรก็ดี ในช่วงอยู่คอกชาวบ้านยังสามารถจัดโนราโรงครูได้ ต่อมาเมื่อรัฐบาลอังกฤษปราบปรามคอมมิวนิสต์เรียบร้อยแล้ว และให้ชาวบ้านกลับมามีชีวิตที่หมู่บ้านเดิม ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องโนรา ทั้งที่เคยผ่านพิธีตัดจุกเป็นโนราและไม่เคยผ่านพิธีนี้ก็มารวมตัวกันฝึกฝนโนราอีกครั้ง โดยใช้วัดปลายระไมเป็นสถานที่ฝึกหัด

ปัจจุบันบ้านปลายระไมมีโนรา 2 คณะ คณะแรกคือคณะโนราแผ่นดินซึ่งสืบทอดคณะโนรามาจากโนราเขื่อนและโนราลั่น โนราลั่นนั้นในอดีตเคยเป็นโนราใหญ่ที่มีชื่อเสียงในรัฐเคดาห์และมีลูกศิษย์มากมาย ส่วนโนราเขื่อนเป็นลูกศิษย์ของโนราเอียด คณะโนราแผ่นดิน รับประทานโนราเฉพาะประกอบพิธีโรงครูเท่านั้น อีกคณะคือคณะโนราพริ้ม โนราพริ้มเป็นหลานปู่ของโนราเอียด และเป็นลูกศิษย์ของโนราลั่น คณะโนราพริ้มรับประทานโนราทั้งในพิธีโนราโรงครูและเล่นเพื่อความบันเทิง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแสดงที่ศาลเจ้าของชาวจีน

โนราโรงครุที่บ้านปลายระไม จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ประการแรก เพื่อแก้บน เรื่องที่บน เช่น ขอให้หายจากอาการเจ็บไข้ ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อว่าครุหมอบันดาลให้เจ็บไข้ บนขอให้ทำอะไรได้เหมือนใจ หรือบางคนอาจจะต้องคดี ก็จะไม่ให้ติดคุก เป็นต้น อีกประการหนึ่งคือเพื่อตัดจุกโนรา หรือที่ทางภาคใต้เรียกว่า พิธีครอบเทริด ซึ่งเป็นการเปลี่ยนสถานภาพให้ผู้ฝึกหัดโนราเป็นโนราที่สมบูรณ์ สามารถประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุต่อไปได้

โนราโรงครุที่บ้านปลายระไมจัดขึ้นในช่วงเดือน 6 – 7 โดยเจ้าภาพจะติดต่อนโนราไว้ล่วงหน้าประมาณ 1 ปี เพื่อจัดลำดับวันที่เล่นโนรา ระยะเวลาที่จัดมีทั้ง 1 วันหรือ 3 วัน ขึ้นอยู่กับการบนไว้ของเจ้าภาพ ส่วนโนราโรงครุเพื่อตัดจุกจะจัด 3 วัน 3 คืน

3.1 ลักษณะเด่นของโนราโรงครุบ้านปลายระไมรัฐเคดาห์ (ไทรบุรี)

3.1.1 โนรา

ที่บ้านปลายระไมมีคณะโนราอยู่ 2 คณะ ได้แก่ คณะโนราฝ้ายนและคณะโนราพริ้ม ซึ่งถือว่ามากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ในรัฐเคดาห์ โนราแต่ละคณะมีสมาชิกประมาณ 15 – 18 คน ประกอบด้วยโนราและนักดนตรี ในส่วนของโนรา จะให้โนราที่อาวุโสสูงสุดเป็นนายโรง ไม่จำกัดว่าเป็นหญิงหรือชาย และมีโนราคนอื่น ๆ ที่ผ่านการประกอบพิธีตัดจุกเป็นผู้ช่วยในการประกอบพิธีอีก 2 - 4 คน โนราที่ร่วมโรงกันนี้อาจจะเป็นลูกศิษย์ของนายโรง หรือเป็นศิษย์ร่วมครูเดียวกัน มีทั้งโนราผู้ชายและโนราผู้หญิง คณะโนราฝ้ายนมีโนราทั้งหมด 5 คน ได้แก่ โนราฝ้ายน ซึ่งเป็นนายโรงและเป็นโนราหญิง โนราสุทิน โนราเสถียร โนราภูมิ และโนราจ้อน ส่วนคณะโนราพริ้มมีโนราทั้งหมด 3 คน ได้แก่ โนราพริ้ม เป็นนายโรง โนราเข็ม และโนราบอย รวมทั้งยังมีโนราที่เดินทางจากประเทศไทยมาร่วมคณะในช่วงที่มีการเล่นโรงครุด้วยอีก 1 - 2 คน

โนราที่บ้านปลายระไมจะต้องผ่านพิธีตัดจุกครอบเทริดก่อน และเมื่อทำพิธีตัดจุกครอบเทริดแล้ว โนราชายยังต้องบวชเรียนอีก 3 เดือน ส่วนโนราหญิงจะต้องบวชชี 3 เดือนเช่นกันรวมทั้งต้องเรียนคาถาอาคมเพื่อให้เป็นโนราที่สมบูรณ์สามารถประกอบพิธีแก้บนตัดเหมยรายได้ ทั้งนี้ โนราโรงครุที่ภาคใต้จะนิยมให้โนราใหญ่หรือหัวหน้าคณะโนรา

ที่ผ่านพิธีครอบเทริดแล้วเป็นผู้ตัดเหมรย แต่ที่ปลายระไมนิยมให้โนรารุ่นเล็กเป็นผู้ตัด โดยมีโนราใหญ่เป็นผู้เลี้ยง

การแต่งกายของโนรา ในขณะประกอบพิธีกรรมโนราโรงครู โนราจะแต่งกายตามปกติ เช่น โนราชายสวมเสื้อเชิ้ต กางเกงขาสั้น โนราหญิงสวมผ้าถุง มีผ้าคล้องไหล่ ผืนหนึ่ง เว้นแต่ในวันตัดเหมรย โนราที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดเหมรยจึงจะแต่งเครื่องทรงโนราครบชุด ได้แก่ สวมเทริด เครื่องลูกปัด ทับทรวง ปีกนกแอ่น สนับเพลลา ผ้านุ่ง มีหน้าผ้าหรือชายไหว ผ้าห้อยหน้าหรือชายแครง คาดปั้นหมั่ง สวมกำไลมือ แต่ไม่สวมเล็บและไม่สวมถุงเท้า ส่วนโนราที่เลี้ยงไม่สวมเครื่องโนรา สวมเพียงเสื้อธรรมดา หรือเสื้อยืดสีขาว นุ่งโจงกระเบน สวมสร้อยคอลูกปัด มีผ้าคล้องไหล่ และสวมกำไลมือเท่านั้น การใช้โนราเด็กเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมสำคัญนี้ก็เพื่อเป็นการถ่ายทอดและฝึกฝนวิชาสู่โนรารุ่นหลังให้สามารถสืบทอดพิธีกรรมนี้ได้ต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 2 : โนราปลายระไม

3.1.2 โรงโนรา

โรงโนราเป็นสิ่งจำเป็นมากในการประกอบพิธีโนราโรงครู ก่อนเริ่มปลุกโรงโนรา นายโรงจะต้องทำพิธีพลิกแผ่นดินบริเวณบ้านที่จะปลุกโรงก่อน เรียกว่า “คะเน็ด” เพื่อทำลายเสนียดจัญไร หรือของไม่ดีต่างๆ ที่อาจจะอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น

ที่บ้านปลายระไม เจ้าภาพจะสร้างโรงโนราไว้ทางทิศตะวันออกหรือทิศใต้ของตัวบ้าน โดยเสาโรงต้องอยู่แนวเดียวกับเสาบ้านแนวใดแนวหนึ่ง โรงโนรา

โนราโรงครูบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

สร้างไว้บนพื้นดิน ไม่ยกพื้น เปิดโล่ง 3 ด้าน อีกด้านยกสูงทำเป็นพาไล ปัจจุบันนิยมใช้โรงโนราสำเร็จรูปซึ่งโครงสร้างด้วยเหล็ก หลังคาเป็นผ้าเต็นท์ เว้นเสากลางและส่วนของพาไลเท่านั้นที่ต้องใช้ไม้จริงและหลังคาเหนือพาไลมุงด้วยจาก พื้นโรงปูด้วยเสื่อจนเต็มพื้นที่ ส่วนโรงโนราที่ใช้สำหรับพิธีตัดจุกจะสร้างด้วยไม้จริงทั้งโรง เสาคือด้วยต้นหมาก ส่วนโครงอื่น ๆ ทำด้วยไม้ไผ่ หลังคามุงจาก นอกจากนี้ ด้านข้างของโรงโนราในพิธีตัดจุกจะสร้างเพิงยกพื้นขนาดประมาณ 2.5 x 3 เมตรไว้เป็นที่นั่งพระสงฆ์ที่นิมนต์มาสวดให้พรโนราใหม่ในวันตัดจุกด้วย

ด้านทิศตะวันออกของโรงโนราสร้างเป็นพาไล หรือศาล ยกสูงระดับอก ต่อออกไปนอกโรงโนรา พาไลต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเสมอ พาไลนี้ใช้สำหรับวางเทริด และเครื่องเช่นต่าง ๆ บนพาไลมีเพดานผูกเพดานผ้าทั้งข้างขวาและข้างซ้าย โดยข้างขวาวางเทริด หน้าพราน รวมถึงเครื่องเช่นครุหมอ โดยข้างซ้ายวางเครื่องเช่นเทวดา เพดานผ้านั้นทางภาคใต้จะผูกไว้เพียงฝั่งขวาของพาไลเท่านั้น ฝั่งตรงข้ามพาไลกันด้วยเชือกฟางเป็นตาราง เป็นเครื่องหมายบอกว่าห้ามเข้าโรงทางนี้ และห้ามส่งของผ่านทางนี้ ตรงเสากลางของโรงโนราปักเทียนซีผึ้งไว้เล่มหนึ่งซึ่งต้องจุดไว้ตลอดเวลา สำหรับพิธีตัดจุกเทียนเล่มนี้มีความยาวเท่ากับตัวของผู้ที่ตัดจุก และเรียกเทียนนี้ว่า “เทียนค่าตัว”

ภายในโรงโนราที่บ้านปลายระไมจะไม่มี “นัก” หรือ ที่นั่งของโนราซึ่งทำจากไม้ไผ่ เวลาโนรารำหรือร้องเล่นบทก็จะใช้พื้นที่บริเวณกลางโรง และนั่งบนพื้น

ภาพที่ 3 : ภายในโรงโนราที่บ้านปลายระไมบนพาไลฝั่งขวาวางเครื่องเช่นครุหมอ ฝั่งซ้ายวางเครื่องเช่นเทวดา

3.1.3 ความเชื่อเรื่องครุหมอนโนรา

ครุหมอนโนรา หมายถึง วิญญาณที่เป็นครุโนรา ในภาคใต้อาจเรียกว่าตายายโนรา หรือครุหมอตายายโนรา ครุหมอนโนรา มี 2 ลักษณะ ได้แก่ ครุหมอนที่ปรากฏในตำนานโนรา หรือเรียกว่าครูดั้นโนรา เช่น แม่ศรีคงคา เทพสิงห ขุนศรีทธา พระยาสายฟ้าพาดพระยาโถม่น้ำ พระยาลุยไฟ แม่เภา แม่เภาคลื่น พรานเทพ พรานบุญ เป็นต้น และครุหมอนที่เคยมีชีวิตอยู่จริงซึ่งโนรานั้นบถือต่อ ๆ กันมา หรือเป็นบรรพบุรุษที่เคยเป็นโนรามาก่อน ชื่อครุหมอนเหล่านี้มักปรากฏอยู่ในบทไหว้ครุ บททักครุ บทเชื้อครุหมอน เป็นต้น ชาวใต้ที่นับถือครุหมอนโนราเชื่อว่าครุหมอนโนราเหล่านี้ยังมีความผูกพันกับลูกหลานที่มีเชื้อสายโนรา ผู้มีเชื้อสายโนรา รวมทั้งคนทรงครุหมอนโนรา จะต้องให้ความเคารพนับถือครุหมอนโนรา ต้องบวงสรวงเช่นไหว้ครุหมอนโนรา จะละเลยหรือเพิกเฉยไม่ได้เพราะจะได้รับการลงโทษจากครุหมอนด้วยวิธีต่าง ๆ

ในส่วนของชาวบ้านที่ไทรบุรีซึ่งสืบทอดความเชื่อเรื่องครุหมอนโนรามาจากภาคใต้ก็ยังคงความเชื่อในลักษณะเดียวกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ดังนี้ ประการแรก ชาวบ้านที่ไทรบุรีมีความเชื่อเรื่องครุหมอนโนราที่เป็นครูดั้นคล้ายกับที่ภาคใต้แต่มีจำนวนน้อยกว่า ครุหมอนเหล่านี้ได้แก่ แม่ศรีมาลา เทพสิงห พรานบุญ พระยาโถม่น้ำ พระยาลุยไฟ ทั้งนี้ชาวบ้านจะนับถือแม่ศรีมาลามากที่สุด และมีร่างทรงแม่ศรีมาลาหลายคน ประการที่สอง ครุหมอนที่ชาวสยามปลายระไม่นับถือ ไม่ได้มีเฉพาะแต่ครุหมอนโนราหรือครุหมอนที่เคยเป็นโนรามาก่อนเท่านั้น แต่ยังมีครุหมอนที่ไม่ได้เป็นโนรา เช่น ครุหมอนพ่อขุนทอง ครุหมอนทหาร ทวดศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น รวมทั้งครุหมอนที่เป็นสัตว์ เช่น ทวดเพชร ทวดพัน ซึ่งเป็นงู หรือเป็นยักษ์ ได้แก่ นนทยักษ์ ครุหมอนประเภทหลังนี้มีเป็นจำนวนมาก

ชาวบ้านปลายระไมยังเชื่อว่าครุหมอนโนราส่วนใหญ่มาจากเมืองไทย โดยเฉพาะมาจากจังหวัดพัทลุง สงขลา เหตุที่ครุหมอนมาอยู่ที่ไทรบุรีก็เพราะลูกหลานโนราทางเมืองไทยทอดทิ้งไม่ดูแล ไม่จัดพิธีเซ่นไหว้บูชา หรือไม่มีใครยอมสืบทอดเชื้อสายต่อไป จึงเดินทางมาอยู่ที่นั่นแทน

3.1.4 ธรรมเนียมปฏิบัติในการประกอบพิธีโนราโรงครุ

เป็นธรรมเนียมที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตว่าในการติดต่อรับโนรามาลเล่นนั้นเจ้าภาพจะต้องยกเขียนหรือชั้น ภายในบรรจุหมาก พลู เทียน ดอกไม้ ไปที่บ้านของโนราเพื่อตกลงกันให้เป็นมันเหมาะและหาวันที่เหมาะสม และเมื่อตกลงกันแล้วก็ต้องถือเป็นสัญญาอย่างเคร่งครัด จะบิดพลิ้วไม่ได้ การติดต่อรับโนรามาลเล่นปกติจึงไม่มีการวางมัดจำเป็นตัวเงิน แต่ปัจจุบันทางคณะโนราพริ้มจะเรียกเก็บค่ามัดจำ จำนวนหนึ่งจากผู้ติดต่อที่มาจากต่างหมู่บ้าน เพื่อประกันการบิดพลิ้ว ส่วนชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกันยังคงธรรมเนียมอย่างเดิม

การเลือกวันเริ่มเข้าโรงเพื่อประกอบพิธีโนราโรงครุที่ปลายระไมนี้ ต่างจากในภาคใต้ คือจะเริ่มวันเข้าโรงในวันพุธวันเดียวเท่านั้น โดยยึดถือตามตำนานกำเนิดโนรา ส่วนที่ปลายระไมจะเลือกวันใดก็ได้ ยกเว้น วันปากเดือน หรือวันเริ่มเดือน (ได้แก่ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 และ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 7) นอกจากนี้ยังต้องดูให้ “วันแล้ว” (วันสุดท้ายของการเล่นโนรา) ไม่ตรงกับวันพระ วันพุธ และวันอาทิตย์ รวมทั้งดูวันดอย (วันไม่ดี) ดูห้วงยี่น - ห่วงนอน⁹ จากตำราประกอบด้วย การที่ไม่จำกัดวันเข้าโรงเฉพาะวันพุธนี้ เป็นการปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมของชุมชนที่นี่ เนื่องจาก คณะโนรามีน้อย แต่มีผู้ต้องการแก่บนตัดเหมรมีมาก เช่นในปี พ.ศ. 2554 คณะโนราฝ้ายรับแก่บนถึง 13 โรง เป็นต้น ผู้ที่มาติดต่อรับโนราไปแก่บนตัดเหมรมีทั้งชาวบ้านในหมู่บ้านปลายระไมเองและจากต่างหมู่บ้าน หรือบางครั้งชาวสยามที่อยู่ในรัฐอื่น ๆ ก็มาติดต่อไปเล่นแก่บนด้วย นอกจากนี้ช่วงเวลาทีประกอบพิธีกรรมจัดเฉพาะเดือน 6 - 7 ถ้าเข้าโรงเฉพาะวันพุธ จะจัดโรงครุได้เพียง 7 - 8 โรงต่อคณะเท่านั้น ในอดีตชาวบ้านเคยติดต่อคณะโนรา

⁹“ห้วง” เป็นเรื่องที่แสดงถึงความเกี่ยวพันระหว่างวันทั้ง 7 จากวันอาทิตย์ถึงวันเสาร์กับคติขึ้นแรม เอามาแสดงในรูปห้วงเกี่ยวกันไป ตัวเลขที่กำหนดลงในช่องต่างๆ เป็นเลขที่คำนวณโดยวิธีโหราศาสตร์กำกับด้วยคติศิรัยประจักษ์วันนั้น ๆ แล้วจะมีคำพยากรณ์ว่าวันนั้นดีหรือร้ายอย่างไร ควรประกอบพิธีกรรมหรือไม่ ลักษณะของห้วง เช่น ห่วงยี่น ห่วงนอน ห่วงเฉียง ห่วงยี่น / นอน ห่วงยี่น / เฉียง 3 ห่วง ห่วงรุมหรือ 4 ห่วง ปลอดภัย (ไม่ต้องห่วงใด ๆ) เป็นต้น (กลิน คงเหมือนเพชร, “อัตลักษณ์และพลวัตวรรณกรรมประเภทหนังสือห้วงและอุกษยาม”, วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมปริทัศน์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) 2547, หน้า 549-550)

จากเมืองไทยมาเล่น แต่ปัจจุบันแม้ถนนหนทางจะสะดวกมากขึ้นแต่พิธีการที่ด้านตรวจคนเข้าเมืองยุ่งยากขึ้นกว่าเดิมมาก ทำให้โนราทางเมืองไทยไม่ค่อยอยากเดินทางมานัก เมื่อใกล้ถึงวันประกอบพิธีโนราโรงครู เจ้าภาพจะแจ้งให้ญาติพี่น้องทราบและเชิญชาวบ้านในหมู่บ้านมาร่วมงาน การเชิญอาจจะใช้การบอกด้วยปากเปล่า หรือทำเป็นบัตรเชิญไปให้ที่บ้านก็ได้ การเชิญไปร่วมงานนี้สำคัญมาก เพราะชาวบ้านจะไปตามที่เชิญ หากเจ้าภาพไม่เชิญมาก็จะไม่กล้าไปร่วมงาน โดยปกติแล้วเจ้าภาพจะเชิญหมดทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ เจ้าภาพยังต้องไปเชิญคนที่เป็นร่างทรงครูหมอของตน และร่างทรงครูหมออื่น ๆ ตามที่ตนและครอบครัวนับถือมาร่วมทรงในงานด้วย

3.1.5 ขั้นตอนการประกอบพิธีโนราโรงครู

โนราโรงครูที่บ้านปลายระไมมีทั้งแบบที่เล่น 3 วัน 3 คืน และ 1 วัน 1 คืน หากเล่น 3 วัน 3 คืน คืนแรกโนราจะทำพิธีเข้าโรง จากนั้นจะภาคครู โดยขับบทขนเอ เพลงกราวและเพลงโชน จากนั้นโนราจะออกมาไหว้ครู แล้วจึงเชิญครูหมอมาลงทรงเพื่อให้พบทักทายลูกหลาน วันถัดมา 2 วัน พิธีจะจัดขึ้น 2 ช่วงคือช่วงบ่ายและช่วงค่ำ ขั้นตอนจะคล้ายคลึงกัน คือ เริ่มจากการภาคโรง แต่ไม่มีบทขนเอ จากนั้นโนราร้องเชิญครูหมอมาลงทรงเพื่อให้ลูกหลานกราบไหว้ขอพร ในภาคค่ำ หลังจะครูหมอ “ปุละ” หรือออกจากทรงแล้ว อาจจะมีโนราเด็ก ๆ ออกมารำสวยงาม ส่วนวันสุดท้าย พิธีจะเริ่มขึ้นตั้งแต่เช้า ประมาณ 9.30 น. (เวลามาเลเซีย) โนราเริ่มภาคครู จากนั้นจึงขับบทเชื้อครูหมอเชิญครูหมอขึ้นพาไล รับเครื่องเช่นสังเวย จากนั้นจะทำพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ (ถ้ามี) เสร็จแล้ว โนรานำครูหมอลงมาจากพาไล จากนั้นจะพักรับประทานอาหารกลางวัน ช่วงบ่ายพิธีจะเริ่มประมาณ 14.30 น. ครูหมอมจะเรียกลูกหลานออกมารำด้วยกันอย่างสนุกสนาน จากนั้นโนราจะเริ่มพิธีตัดเหมรย โดยเริ่มจากว่าบทครูสอน แสงทอง พรายงามตามโคลง รำคล้องหงส์ รำโชน จากนั้นจึงเล่นบทสิบสอง ว่าบทส่งโรง และตัดเหมรยเป็นลำดับสุดท้าย

ขั้นตอนการเล่นโนราโรงครูที่บ้านปลายระไมแตกต่างจากของภาคใต้ นั่นคือ โนราโรงครูที่ภาคใต้จะเข้าโรงในวันพุธ ส่วนในวันที่ 2 คือวันพฤหัสบดีเรียกว่า วันพิธีใหญ่ จะทำพิธีเช่นไหว้ครูและแก้บน หรือถ้ามีการครอบเทริดก็จะทำในวันนี้ รวมถึงหากมีพิธี

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทยบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น เทียบเสน ตัดผมผีซ้อ ผูกผ้าปล่อย ฯลฯ ก็ทำในวันนี้เช่นกัน วันพิธีใหญ่นี้โนราใหญ่จะแต่งพอกและรำแต่งพอกเพื่อถวายครู โดยต้องรำให้ครบ 12 ท่า 12 เพลง และ 12 บท ส่วนวันที่ 3 หรือวันศุกร์เรียกว่าวันส่งครู มีพิธีสำคัญ 2 อย่าง คือ ส่งครู และตัดเหมรย ทั้งนี้หากวันศุกร์ตรงกับวันพระจะเลื่อนไปส่งโรงวันเสาร์แทน ดังนั้นหากนับวันเล่นแล้วจะเห็นว่าที่ปลายระไมจะเล่นกัน 3 วัน 3 คืน ส่วนที่ภาคใต้ จะเล่นเพียง 3 วัน 2 คืน แต่ทางภาคใต้จะยึดถือเรื่องวันเข้าโรงวันพุธ และการไหว้ครูเช่นครูในวันพฤหัสบดีมากกว่าจำนวนวัน

ขั้นตอนสำคัญในการประกอบพิธีโนราโรงครุ อาจแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ การไหว้ครูเชิญครู การลงทรง การร้องขับบทประกอบทำรำ และการส่งโรง มีรายละเอียดดังนี้

1) ไหว้ครู เชิญครู

ก่อนจะเริ่มพิธีโนราโรงครุในแต่ละวัน โนราจะต้องทำพิธีไหว้ครูหรือภาศครู และเชิญครูหมอนโราตลอดจนเทวดาอารักษ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมายังโรงพิธีก่อน ในการไหว้ครูจะมีการร้องประกาศชื่อครูหมอนโรา รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่โนรานับถือ เพื่อแสดงความเคารพและขออำนาจครูหมอนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยคุ้มครองให้ได้ความสวัสดิมีชัยในการประกอบพิธีโนราโรงครุ รวมทั้งช่วยป้องกันภัยพิบัติทั้งหลายมิให้เกิดขึ้นด้วย

ในวันแรกที่เข้าโรง โนราจะร้องบทไหว้ครูเต็มรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยบทร้อง 3 ตอน มีชื่อเรียกตามทำนองที่ขับร้อง ได้แก่ “ขานเอ” “เพลงกราว” และ “เพลงโทน” ส่วนวันหลัง ก่อนเริ่มต้นพิธีในแต่ละวันจะร้องเพลงกราวและเพลงโทนเท่านั้น ไม่ร้องบทขานเอแล้ว บทไหว้ครูนี้มีลักษณะทั้งที่แตกต่างและคล้ายคลึงกับบทไหว้ครูในภาคใต้ ส่วนที่ต่างกันชัดเจน คือ บทไหว้ครูในภาคใต้ประกอบด้วยบทร้อง 4 ตอน ได้แก่ ขานเอ เพลงกราว เพลงหน้าแตระ และเพลงโทน ส่วนเนื้อหาในบทไหว้ครูมีเนื้อหาหลัก ๆ ไม่แตกต่างกันมากนัก

2) การเข้าทรงครูหมอน

การลงทรงของโนราโรงครุที่บ้านปลายระไมมีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างจากโนราโรงครุที่ภาคใต้อย่างชัดเจน โดยที่การลงทรงครูหมอนแทบจะเป็นหัวใจหลักของพิธีโนราโรงครุที่นี่ เห็นได้จากการลงทรงแต่ละครั้งจะมีร่างทรงเป็นจำนวนมาก ครั้งหนึ่ง

ไม่ต่ำกว่า 10 คน มากที่สุดที่ผู้วิจัยได้ไปชมคือ 41 คน ในคืนเดียว นอกจากนี้ในช่วงที่มีการทรง ชาวบ้านจะมาร่วมพิธีอย่างคับคั่งเพื่อมาแสดงความเคารพครุหมอที่ตนเองนับถือ ในขณะที่เมื่อโนราออกรำ หรือขับบทประกอบการรำจะมีผู้ชมไม่มากนัก ต่างจากโนราโรงครุในภาคใต้ ที่ชาวบ้านจะมารอเฝ้าชมโนรารำและร้องขับบท

ในการเข้าทรงครุหมอที่บ้านปลายระไมนั้น ก่อนทรง ร่างทรงผู้ชายจะเปลี่ยนเสื้อผ้าในโรง สวมเสื้อใหม่สีขาว นุ่งโจงกระเบน มีผ้าใหม่สีขาวพันพาดไหล่ไว้ บางคนสวมสร้อยลูกปัดแบบโนราด้วย ส่วนร่างทรงผู้หญิงส่วนใหญ่นุ่งผ้าถุง บางคนจึงจะนุ่งโจงกระเบน ห่มสไบเฉียงไหล่ และมีผ้าขาวอีกผืนพาดไหล่ไว้เช่นเดียวกับร่างทรงผู้ชาย จากนั้น โนราร้องบทเชิญครุหมอมาเข้าทรง ร่างทรงใช้ผ้าขาวคลุมศีรษะ เมื่อครุหมอเข้าทรง ร่างทรงจะเริ่มสั่น บางคนแสดงอาการผะงะไปข้างหลัง จากนั้นจะเริ่มร่ายรำท่าทางของครุหมอที่เลียนนำผ้าขาวมาผูกเป็นสไบเฉียงบ่าเป็นสัญลักษณ์ว่าครุหมอลงทรงแล้ว เมื่อครุหมอลงทรงแล้ว ร่างทรงจะลุกขึ้นร่ายรำ และเดินไปตรวจเครื่องบูชาและเครื่องเซ่นที่ฟาไล เมื่อตรวจเครื่องบูชาและเครื่องเซ่นจนเป็นที่พอใจแล้วก็จะกลับมานั่งที่เดิม ร่างทรงบางคนอาจจะมีการหมอมามากกว่าหนึ่ง ถ้าครุหมอยังลงไม่ครบ โนราจะร้องเชิญครุหมออีกจนกว่าจะลงครบ ทั้งนี้ร่างทรงจะต้องแจ้งโนร่าก่อนว่าครุหมอของตนเองชื่ออะไร เพื่อที่โนร่าจะได้ร้องเชิญถูกต้อง ถ้าร่างทรงไม่บอกชื่อครุหมอ หรือจำชื่อครุหมอไม่ได้ ก็จะไป “ปูละ ” ไป เมื่อครุหมอลงครบแล้ว ลูกหลานนำเครื่องบูชามาให้ครุหมอ ครุหมอทักทายลูกหลาน จากนั้นครุหมออาจจะเรียกลูกหลานให้ออกมารำด้วยเป็นที่สนุกสนาน

ภาพที่ 4 : โนร่ากำลังร้องเชิญครุหมอมาลงทรง

3) การร้องขับบทประกอบทำรำ

การร้องขับบทประกอบทำรำที่นี้จะเล่นเพียงบทแสงทอง ผนตกข้างเหนือ ปลายงาม เท่านั้น ต่างจากภาคใต้ที่จะมีจำนวนบทมากกว่า เช่น มีบทไซชาย นกกาน้ำ ฟาลัน เป็นต้น จากนั้นโนราจะรำคล้องหงส์ และรำโทน แล้วจึงตามด้วยการเล่นสิบสองบท ซึ่งตัดตอนสั้น ๆ มาจากวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องต่าง ๆ ของภาคใต้ทั้งหมด 12 เรื่อง เช่น เรื่อง พระสุธน - มโนห์รา พระรถ - เมรี ลักษณะวงศ์ โคบุตร สุวรรณสิน ยอพระกลืน สังข์ทอง ไกรทอง เป็นต้น การเล่นจริงจะหยิบยกมาเฉพาะเรื่องพระสุธนมโนห์ราและพระรถเมรี โดยเริ่มจากร้องขับบทก่อน จากนั้นจึงว่าบทเจรจา ส่วนเรื่องอื่น ๆ จะขับบทเพียงอย่างเดียวไม่มีบทเจรจา

4) การส่งโรงและตัดเหมรย

การส่งโรงและตัดเหมรยเป็นพิธีกรรมช่วงสุดท้ายของโนราโรงคร โนราที่ตัดเหมรยได้ต้องเป็นโนราที่ผ่านการตัดจุกครอบเทริดแล้ว ไม่จำเป็นต้องเป็นนายโรงหรือเป็นโนราอาวุโสที่ปลายระไมนิยมให้โนราที่อาวุโสน้อยที่สุดเป็นผู้ตัดเช่นโรงโนราฝ้ายน ให้โนราจ๋อนหรือโนราภูมิเป็นผู้ตัด ส่วนโรงโนราพริ้มให้โนราบอยเป็นผู้ตัด

โนราที่จะตัดเหมรยจะแต่งกายชุดโนราครบชุด สวมเทริด ถือพระขรรค์ ซึ่งพันปลายด้วยเทียน (ยังไม่จุด) สวมสร้อยโนราของเก่า (เชื่อว่าถ้าสวมของใหม่จะตัดเหมรยไม่ขาด) ส่วนนายโรงจะทำหน้าที่ว่าบทส่งโรง โดยมีโนราคณะอื่น ๆ ช่วยกันร้องรับ ขณะส่งโรงผู้ชมสามารถเข้ามานั่งรายล้อมอยู่ในโรงโดยเว้นที่ทางเดินไปยังเสาแต่ละต้นไว้

เมื่อเสร็จจากการร้องส่งโรง โนราจะใช้ตัดเหมรย โดยใช้เทียนที่ผูกติดปลายพระขรรค์ลั่นเชือกผูกห่อเหมรย หรือที่เรียกว่า “จะเหมรย” ที่แขวนไว้ได้พาลให้ขาดลง จากนั้นจะลั่นเชือกผูกพาดานผ้าทั้งหมด สมาชิกคนอื่น ๆ จะช่วยกันกระชากผ้าพาดานลงมา และช่วยกันโยนเครื่องเช่นที่เหล็กลงจากพาล ทั้งหมดนี้จะกระทำอย่างรวดเร็ว จากนั้นโนราใช้เท้าพลิกเสื่อกลางโรงขึ้น แล้วร้องว่า “ปล่อยเนาะ” คนอื่นร้องรับว่า “ปล่อย” ร้องเช่นนี้จนครบ 3 ครั้ง จากนั้นโนราที่ทำพิธีทั้งหมดจึงทำพิธีสะเดาะเสนียดจัญไรไม่ให้เข้าตัว หรือตกค้างอยู่ที่ตัว เป็นอันเสร็จพิธีอย่างสมบูรณ์

3.1.6 พิธีแทรกในพิธีโนราโรงครู

ในการจัดพิธีโนราโรงครูของภาคใต้ นอกจากพิธีกรรมหลักคือการไหว้ครู แก้วบน และครอบเทริดแล้ว ยังมีพิธีเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ แทรกอยู่ด้วย เช่น การตัดจุก ผูกผ้าปล่อย เหยียบเสน ตัดผมผีซ้อ เป็นต้น โดยพิธีเหล่านี้มักจะทำในวันที่ 2 คือ วันพฤหัสบดี ส่วนโนราโรงครูบ้านปลายระไม มีพิธีแทรกซึ่งจัดในวันสุดท้าย เท่าที่ผู้วิจัยลงไปเก็บข้อมูล พบ 2 พิธี ได้แก่ พิธีพาเด็กกลางและพิธีแต่งงานเด็กแฝด

พิธีพาเด็กกลาง เด็กที่เข้าพิธีพาเด็กกลางมี 2 ลักษณะ คือ ประการแรกเด็กเจ็บป่วยเนื่องจากต้องครุหมอ พ่อแม่จึงบ่นไว้ว่าจะพาเด็กกลาง เมื่อหายจึงทำพิธีพาเด็กกลาง อีกลักษณะหนึ่งคือเด็กที่เป็นลูกแม่น้ำ คือพ่อแม่นับถือครุหมอ “ทวดเพชร ทวดพัน” ซึ่งเชื่อว่าเป็นทวดประจำน้ำ มีลักษณะเป็นงู เมื่อมีลูกคนแรกก็จะทำพิธีพาเด็กกลาง เมื่อทำพิธีแล้วก็ได้เป็นลูกแม่น้ำที่สมบูรณ์ โดยเชื่อว่าถ้าตกน้ำจะไม่เป็นอะไร

พิธีพาเด็กกลางนี้ โนราใหญ่จะแต่งกายด้วยชุดโนรานำเด็กที่ต้องครุหมอ หรือเด็กที่เป็นลูกแม่น้ำลงมาจากเรือน ทั้งนี้อาจจะมีเด็กคนอื่น ๆ ที่เป็นญาติกันเดินตามลงมาเป็นขบวน จากนั้นโนราจะพาเดินวนรอบโรงโนรา 3 รอบ และพาเข้ามาทำพิธีในโรงโนรา เพื่อความเป็นสิริมงคล

พิธีแต่งงานคู่แฝด ชาวบ้านที่ปลายระไม รวมทั้งบางพื้นที่ในภาคใต้ เชื่อว่าเด็กแฝดชายหญิงนั้น ชาติที่แล้วเคยเป็นคู่กันและอธิษฐานให้มาเกิดร่วมกันอีกในชาตินี้ แต่บังเอิญมาเกิดเป็นพี่น้องกัน ซึ่งตามจารีตประเพณีแล้วไม่สามารถครองคู่กันได้ เพื่อให้เสียความตั้งใจของคนคู่กัน พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ก็จะจัดงานแต่งงานให้เด็กทั้งคู่ ตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อให้พันธะสัญญาที่ติดมาเมื่อชาติก่อนสิ้นสุดลง และเด็กทั้งคู่สามารถใช้ชีวิตเป็นอิสระต่อกันได้ในอนาคต ทั้งนี้ ในอดีตพิธีนี้ไม่ได้จัดในโรงโนรา แต่เนื่องจากบ้านที่ผู้เขียนไปเก็บข้อมูลนั้น ได้ติดต่อโนรามาลเล่นโรงครูในปีนั้นพอดีกับที่ลูกสาวของเจ้าของบ้านคลอดลูกแฝดชาย - หญิง จึงนำเด็กมาจัดพิธีแต่งงานในโรงโนรา โดยเชื่อว่าโรงโนราเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ สามารถประกอบพิธีกรรมที่เป็นมงคลนี้ได้ แต่ทั้งนี้ผู้ที่ประกอบพิธีแต่งงานให้เด็กเป็นหมอขวัญของหมู่บ้าน ส่วนโนราจะนั่งอยู่ในโรงในฐานะเจ้าของโรง และช่วยให้จังหวะนักดนตรีเล่นดนตรีเท่านั้น

4. บทบาทของพิธีกรรมโนราโรงคร

ในบริบทบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยสยามในท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซีย พิธีกรรมโนราโรงครมีบทบาทสำคัญแก่ชาวชุมชนหลายประการ ได้แก่ การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับคนในสังคม แสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทย รวมทั้งทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

4.1 ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ในการจัดพิธีกรรมโนราโรงครแต่ละครั้งถือเป็นเรื่องใหญ่ ต้องใช้กำลังคนและกำลังทรัพย์เป็นจำนวนมาก ถ้าพึ่งเจ้าภาพคงไม่สามารถจัดงานขึ้นมาได้ การมีเครือข่ายญาติพี่น้องมากจึงมีความสำคัญ เพราะจะได้มาช่วยจัดเตรียมงานต่าง ๆ เช่น ญาติ ๆ ฝ่ายชายจะช่วยจัดสถานที่ ได้แก่ ปรับเตรียมพื้นที่สำหรับทำโรงโนรา ช่วยกันสร้างโรงโนราเตรียมเต็นท์ ที่นั่งสำหรับคนดู ส่วนญาติฝ่ายหญิงช่วยทำกับข้าวเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน ญาติผู้ใหญ่อาจจะให้คำปรึกษาเรื่องข้าวของเครื่องใช้ เครื่องเช่นต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธี

ก่อนถึงวันงานเจ้าภาพจะต้องเชิญเพื่อนบ้านมาร่วมงานโดยการบอกปากเปล่าหรืออาจจะใช้บัตรเชิญก็ได้ ชาวบ้านที่นับถือว่าถ้าเจ้าภาพไม่บอกจะไม่กล้าไปร่วมงาน ทั้งนี้หากเป็นหมู่บ้านเดียวกันเจ้าภาพจะบอกทั้งหมด และยังคงบอกข่าวไปยังญาติมิตรที่เกี่ยวข้องกันไปตั้งถิ่นฐานยังที่ต่าง ๆ เพื่อจะได้มาร่วมงาน และมาแสดงความเคารพครุหมอที่ครอบครัวนับถือด้วย เมื่อเจ้าภาพได้บอกงานหรือบอกการแล้ว พอถึงวันงานเพื่อนบ้านก็จะมาร่วมงาน ถ้าเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงกันก็อาจจะมาช่วยจัดเตรียมงาน เตรียมสถานที่หรืออาหารด้วย แต่ถ้าไม่สนิทมากก็มักจะมาร่วมงานในตอนกลางคืน โดยเฉพาะเวลาที่มีการลงทรง จะมีชาวบ้านมาร่วมงานอย่างหนาแน่น คนที่นับถือครุหมอที่ลงทรงก็จะใช้โอกาสนี้ไปเคารพขอพรครุหมอที่ตนนับถือหรือแก่บนเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เคยบนไว้ ชาวบ้านที่มาร่วมงานเรียกว่ามา “ช่วยการ” หากไม่ได้ช่วยเรื่องแรงงานก็จะมีธรรมเนียมให้เงินช่วยแก่เจ้าภาพเพื่อเป็นน้ำใจ ตามปกติชาวบ้านจะ “ช่วยการ” คนละหรือครอบครัวละ 10 เหรียญ หรือ 100 บาท นอกจากนี้ในแต่ละปี ในหมู่บ้านอาจจะมีกร

จัดโนราโรงครุหลายโรง ชาวบ้านที่ได้รับเชิญก็ต้องไปร่วมทุกงาน เพราะถือว่าเป็นเรื่องของน้ำใจ

ในส่วนของคณะโนรา ในยามปกติสมาชิกในคณะจะแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพของตน แต่เมื่อล่วงเข้าเดือน 6 - 7 เหมือนเป็นพันธะสัญญาที่ทุกคนจะเดินทางกลับมาয়หมู่บ้านเพื่อรวมตัวกันไปเล่นโนราโรงครุตามที่นายโรงโนราได้รับแค้นไว้

พิธีกรรมโนราโรงครุจึงเป็นเสมือนเครื่องยึดโยงคนในชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน สร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

4.2 เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจให้กับคนในสังคม

แม้ว่าชาวสยามที่บ้านปลายระไมจะนับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับพุทธศาสนาทั้งด้านประเพณี พิธีกรรม และหลักปฏิบัติในสังคม แต่อย่างไรก็ดีชาวบ้านปลายระไมยังมีความเชื่อและนับถือครุหมอโนรา ใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจยามชีวิตมีปัญหาบางประการและไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีปกติได้ หรือเมื่อเกิดความไม่มั่นคงในชีวิต เช่น เมื่อเกิดความเจ็บป่วยที่รักษาด้วยวิธีการแพทย์ปัจจุบันไม่หาย เมื่อของหายและปรารถนาจะได้กลับคืนมา หรือเมื่อเป็นคดีความ เป็นต้น ชาวบ้านก็จะใช้การบนบานให้ครุหมอโนราที่ตนนับถือช่วยเหลือ เมื่อสำเร็จสมประสงค์ก็จัดให้มีการแค้นขึ้น

นอกจากนี้การเล่นโนราโรงครุยังตอบสนองจิตใจที่โหยหาอดีตเมื่อครั้งที่แผ่นดินบริเวณนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ชาวบ้านสามารถเดินทางไปมาหาสู่กับญาติพี่น้องได้โดยไม่มีพรมแดนรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้ว่าชาวสยามที่นี้ด้านหนึ่งได้ตระหนักถึงการเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซีย แต่อีกด้านหนึ่งก็ยังมีสำนึกความเป็นไทยจากการใช้ภาษาไทย นับถือศาสนาพุทธ มีการเดินทางไปมาหาสู่กับญาติที่เมืองไทย จัดคณะเดินทางไปท่องเที่ยวในเมืองไทยตั้งแต่ภาคเหนือจรดภาคใต้ ชมรายการโทรทัศน์และฟังสถานีวิทยุคลื่นเมืองไทย เป็นต้น แต่ทั้งหมดนี้ก็ยังคงตอบสนองความรู้สึกผูกพันกับเมืองไทยได้ไม่ทั้งหมด แต่ในการประกอบพิธีโนราโรงครุ โดยเฉพาะในช่วงเช้าทรงครุหมอชาวบ้านที่นี้จะรู้สึกเหมือนได้พบกับญาติ บรรพบุรุษ หรือบุคคลที่ตนเคารพนับถือในอดีต ซึ่งเดินทางมาจากเมืองไทย เป็นคนจากประเทศไทยที่เป็นรากเหง้าของตน ครุหมอจะเข้ามาสวมกอดทักทายลูกหลาน ชักชวนลูกหลานมาร่ำรำกันอย่างสนุกสนาน ลูกหลานก็นำ

ของไปมอบให้ครูหมอเพื่อแสดงความเคารพและกตัญญู นำสมาชิกใหม่ ๆ ในครอบครัวไปแนะนำให้ครูหมอรู้จักและขอพร เมื่อถึงเวลาที่ครูหมอจะกลับ ครูหมอก็จะแสดงความเศร้าโศกเสียใจที่ต้องร่ำลาลูกหลานไป แต่ทั้งสองฝ่ายก็ตระหนักว่าปีหน้าในช่วงเดือน 6 - 7 ครูหมอก็จะมาพบลูกหลานอีกครั้ง บริเวณโรงพิธีโนราขณะนั้นจึงเป็นเสมือนพื้นที่พิเศษให้ชาวบ้านได้ย้อนกลับไปในอดีต ได้พบปะกับบุคคลที่ตนเคารพรักในอดีต เต็มเต็มความรู้สึก โหยหาอดีตในวันวานได้

4.3 แสดงอัตลักษณ์ความเป็นไทย

จากการที่ชุมชนชาวสยามบ้านปลายระไมตั้งอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย และชาวสยามถือเป็นชนส่วนน้อยในสังคม การสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มจึงมีความสำคัญ พิธีกรรมโนราโรงครถือเป็นการต่อยอด อัตลักษณ์ความเป็นไทยสยามที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวบ้านที่นี่ ประการแรกคือ อัตลักษณ์ความเป็นไทยผ่านภาษาไทยถิ่นใต้ที่โนราใช้ในการร้องขับบททั้งบทไหว้ครู บทเชื้อครูหมอ บทร้องประกอบทำรำ ในบริบทที่ภาษามลายูและภาษาอังกฤษ จากการศึกษาในระบบโรงเรียน รวมทั้งภาษาไทยกลางจากรายการโทรทัศน์ไทยกำลังเข้ามา มีบทบาทกับสมาชิกใหม่ของชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ ภาษาไทยถิ่นใต้ในบทร้องโนราก็ช่วยต่อยอดคนในชุมชนถึงการเป็นคนไทย ประการต่อมาคือในบทสิบสองซึ่งมีการนำวรรณคดีเรื่องสั้น ๆ มาแสดง ได้แก่เรื่องพระสุธน - มโนห์รา และเรื่องพระรถเมรี เป็นที่รับรู้และจดจำของชาวบ้านด้วยความภาคภูมิใจว่าเป็นนิทานของไทยไม่ปรากฏในนิทานของชาติพันธุ์อื่น และยังมีการเรียกชื่อสถานที่จากอนุภาคนิทานเหล่านี้ด้วย เช่นบ้านยี่ตรา มาจากเรื่องพระรถ ตอนฤๅษีแปลงสาร ได้อยู่ (ขี้) สารเดิมเสียและเปลี่ยนสารใหม่ให้พระรถ เป็นต้น ประการสุดท้าย คือทำรำของโนราซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น แสดงอัตลักษณ์ของชาวสยามที่น้อยอย่างชัดเจน เด็ก ๆ ในหมู่บ้านที่ฝึกหัดรำโนรา เมื่อมีงานแสดงทางวัฒนธรรมที่โรงเรียน ก็จะนำการแสดงโนราในฐานะตัวแทนการแสดงของนักเรียนเชื้อสายสยามไปแสดงให้เพื่อน ๆ และครูที่โรงเรียนชม เป็นการประกาศอัตลักษณ์ของตนเองทางหนึ่ง

4.4 ให้ความสนุกสนานเพลินเพลิน

แม้ว่าการเล่นโนราโรงครูจะให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมเป็นหลัก แต่ก็ยังให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ชาวบ้าน ผ่านการร่ายรำและการร้องขับบทในการเข้าโรงวันแรก ๆ โนราเด็กหรือผู้ที่เข้ามามอบตัวกับครูโนราเพื่อฝึกหัดการรำโนราจะร่ายรำบทครูสอน และบทคุณครูเพื่อแสดงความเคารพครูหมอนโนรา และให้ชาวบ้านได้ชมผลงานลูกหลานของพวกเขา ส่วนในวันตัดเหมยรี โนราก็จะแต่งองค์ทรงเครื่องโนราครบชุดสวยงามออกมาร่ายรำพร้อมขับร้องบท รวมทั้งมีตัวพราวนร่วมออกมาเล่นด้วย สร้างความเพลิดเพลินสนุกสนานให้แก่ผู้เข้าร่วมชมงาน เป็นมหรสพเล็ก ๆ อย่างหนึ่งควบคู่ไปกับการประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 5 : ลูกหลานเข้ามาขอพรครูหมอ

บทส่งท้าย

จากการศึกษาพิธีโนราโรงครูของชาวสยามที่บ้านปลายระไม ทำให้เห็นสายสัมพันธ์ของชาวไทยสยามจากภาคใต้ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านปลายระไมตั้งแต่เมืองไทรบุรียังเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย ชาวสยามที่นี่ยังคงดำรงวิถีชีวิต ยึดถือประเพณีพิธีกรรมที่บรรพบุรุษเคยกระทำมาในอดีตและยังคงอ้างประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก นั่นคือการเป็นชุมชนชาวไทยสยามที่อยู่ท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซียที่มีชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดีย

เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ การมีประวัติศาสตร์ร่วมกับประเทศมาเลเซีย นับตั้งแต่อังกฤษเข้ามาครอบครองแหลมมลายูจวบจนประเทศมาเลเซียได้รับเอกราชทำให้ โนราโรงครุที่บ้านปลายระไมมีลักษณะเด่นหลายประการ ทั้งการรักษาธรรมเนียมดั้งเดิม ของโนราโรงครุในอดีตไว้รวมทั้งมีการปรับตัวในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการรักษาธรรมเนียมของโนราโรงครุไว้นั้น โนราที่บ้านปลายระไมยังคงดำรง ธรรมเนียมปฏิบัติธรรมเนียมดั้งเดิมของโนราโรงครุไว้อย่างเคร่งครัด เริ่มจากต้องมีการยกเขียนไปติดต่อบนโนรามาสแดง การปลูกโรงโนราไว้ติดพื้น เปิดโล่งทั้ง 4 ด้าน มีชั้น ตอนการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุ ตั้งแต่การภาคครุหรือไหว้ครุ การเล่นบท ตลอดจนการร้องส่งโรงและตัดเหมรย ไม่แตกต่างจากที่ปรากฏในภาคใต้มากนัก อย่างไรก็ตาม การสืบทอดโนราที่บ้านปลายระไมนับแต่อดีตก็มีข้อจำกัดเนื่องจากเกิดความวุ่นวาย ของบ้านเมืองตั้งแต่ไทรบุรีกลายเป็นเมืองในปกครองของอังกฤษ และเกิดเหตุการณ์ คอมมูนิสต์มลายา ทำให้ชาวบ้านต้องโยกย้ายที่อยู่หลายครั้ง การฝึกฝนโนราและ การประกอบพิธีโนราโรงครุจึงต้องสะดุดไป กลอนโนราที่ท่องจำสืบต่อกันมาหลายบท ก็เลือนหาย เช่น บทร้องประกอบทำรำ เหลือเพียงบทสิบสองและบทกำพริตอีก 3 บท คือฝนตกข้างเหนือ พลายงาม และแสงทอง เท่านั้น อย่างไรก็ตามที่เหลืออยู่นี้บางบท ก็สมบูรณ์กว่าบทที่ใช้กันในภาคใต้ เช่น บทส่งโรง ซึ่งมีการร้องส่งนางโอกระแซง เทวดา รักษาโรงโดยพิสดาร และเพื่อมิให้ตัวบทสูญหายไปมากกว่านี้ โนราที่บ้านปลายระไมรุ่นหลัง ๆ จึงรักษาตัวบทไว้ด้วยการจดบันทึกลงในสมุด และนำมาเปิดทบทวนเมื่อประกอบพิธีกรรม

ส่วนการปรับตัวนั้น เนื่องจากในรัฐเคดาห์มีคณะโนราไม่มากนัก ที่มากที่สุดคือ ที่บ้านปลายระไมคือมี 2 คณะ แต่ชาวบ้านที่ต้องการจัดโนราโรงครุมีเป็นจำนวนมาก ทำให้คณะโนราที่นี้ต้องปรับตัวหลายประการทำให้กลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของโนรา ที่นี้ เช่น การเลือกวันเข้าโรง ทางภาคใต้จะกำหนดให้เข้าโรงเฉพาะวันพุธเท่านั้นโดยยึดถือ ตามตำนานโนราดั้งเดิม แต่ที่บ้านปลายระไมสามารถเข้าโรงวันใดก็ได้ ยกเว้นวันปากเดือนและ วันไมตรีซึ่งต้องดูตำราประกอบ ทั้งนี้เนื่องจากที่นี่จะจัดโรงครุเฉพาะเดือน 6 - 7 หากเข้า โรงได้เฉพาะวันพุธ จะจัดได้เพียง 7 - 8 โรงต่อปีเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ของชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านเองและหมู่บ้านอื่น ๆ ส่วนในภาคใต้ก็มีคณะโนรามาากกว่า และบางท้องถิ่นยังอนุโลมให้เล่นในเดือนอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ลักษณะเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ที่ปลายระไมมีทั้งโนราผู้ชายและโนราผู้หญิงซึ่งมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน สามารถเป็นนายโรงและประกอบพิธีกรรมได้เหมือนกัน ในขณะที่ภาคใต้จะไม่นิยมให้โนราผู้หญิงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมและบางท้องถิ่นก็ให้ผู้หญิงเป็นเพียงโนราสวยงามเท่านั้น เพราะถือว่าโนราที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้นั้นหลังจากทำพิธีครอบเทริดเป็นโนราที่สมบูรณ์แล้วจะต้องผ่านการบวชเป็นพระก่อน ซึ่งผู้หญิงไม่สามารถบวชพระได้ แต่ที่ปลายระไมแก้ปัญหาโดยให้โนราหญิงบวชชีแทน

คณะโนราที่ปลายระไมประกอบด้วยโนราที่ผ่านการตัดจุกครอบเทริดแล้วอยู่รวมกันในคณะหลายคนเพื่อช่วยกันประกอบพิธีกรรม และในขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการตัดเหมรยนั้นจะให้โนราที่อายุน้อยที่สุดเป็นผู้ประกอบพิธีส่วนโนราที่มีอาวุโสสูงกว่าเป็นที่เลี้ยง โดยถือว่าเมื่อโนราผ่านพิธีการตัดจุกครอบเทริดแล้วสามารถทำพิธีตัดเหมรยได้เหมือนกัน ซึ่งความคิดนี้จะแตกต่างจากโนราโรงครูในภาคใต้ ซึ่งในภาคใต้โนราใหญ่หรือนายโรงจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น และไม่ใช่นายโรงของทุกคณะจะสามารถประกอบพิธีโนราโรงครูได้ เจ้าภาพที่รับโนรามาลเล่นโรงครูจะพิจารณาเลือกโนราใหญ่ที่มีประสบการณ์ มีวิชาอาคม มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือมาประกอบพิธีเพราะถ้าได้โนราใหญ่ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมก็เกรงว่าจะตัดเหมรยไม่ขาด การที่คณะโนราที่ปลายระไมให้โนรารุ่นเล็กที่สุดเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมก็เพื่อฝึกฝนคนรุ่นใหม่ให้สามารถสืบทอดประเพณีพิธีกรรมได้ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ที่ปลายระไม โนราที่ตัดจุกแล้วจะไม่แยกไปตั้งคณะใหม่เหมือนกับโนราส่วนใหญ่ในภาคใต้ แต่จะอยู่รวมกับคณะเดิมของครูดนเพื่อช่วยกันประกอบพิธีโนราโรงครู ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากทรัพยากรบุคคลมีจำกัด นั่นคือ เมื่อตั้งคณะใหม่ก็ต้องมีบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ ด้วย เช่น นักดนตรี ซึ่งคณะหนึ่งต้องใช้นักดนตรีนับสิบคนหมุนเวียนกันเล่น แต่เหตุผลสำคัญที่สุดน่าจะเกิดจากคณะโนราโรงครูที่บ้านปลายระไมนั้นไม่ได้เล่นเป็นอาชีพ แต่รวมตัวกันขึ้นในช่วงเดือน 6 - 7 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเล่นโรงครูเท่านั้น ในยามปกติบางคนก็ประกอบอาชีพเกษตรกรทำนาปลูกยางหรือรับจ้างทั่วไปอยู่ในหมู่บ้านเด็กรุ่นใหม่ ๆ บางคนก็เข้าไปทำงานในเมืองใหญ่เช่นที่กัวลาลัมเปอร์หรือปีนัง การเล่น

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

โนราโรงครุจึงเป็นการเล่นเพื่อ “ช่วย ๆ กัน” ในหมู่ญาติพี่น้องซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ทั้งในหมู่บ้านเอง และในหมู่ชาวไทยสยามในเมืองอื่น ๆ ของประเทศมาเลเซีย เมื่อถึง “ฤดูโนรา” ทุกคนก็จะกลับมาทำหน้าที่ของตนเองทั้งโนรา นักดนตรี เจ้าภาพ และผู้ชม

การปรับตัวที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโนราโรงครุที่บ้านปลายระไมคือการนับถือครูหมอ ครูหมอที่บ้านปลายระไม นอกจากจะมีครูหมอในตำนานโนรา เช่น แม่ศรีมาลา เทพสิงห์รณ คุรุพราน พระยามือเหล็ก พระยามือไฟ และครูหมอที่เคยสอนโนรามาก่อนเช่นเดียวกับในภาคใต้แล้ว ที่นี่ยังมีการนับถือครูหมอที่ไม่ได้เป็นโนรามาก่อน แต่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่เคยอยู่มาในอดีต เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น รวมทั้งยังมีครูหมอที่เป็นสัตว์ เช่น งู เสือ และมีครูหมอที่เป็นยักษ์อีกด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อว่าครูหมอส่วนหนึ่งเดินทางมาจากประเทศไทย เนื่องจากลูกหลานที่ประเทศไทยทอดทิ้งไม่ดูแลจึงเดินทางมาอยู่กับลูกหลานที่นั่นแทน ทำให้ครูหมอที่บ้านปลายระไมมีเป็นจำนวนมาก

ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุที่บ้านปลายระไมนี้ พิธีการเข้าทรงครูหมอเป็นช่วงที่ชาวบ้านให้ความสำคัญมากที่สุด โดยมีการเข้าทรงทุกช่วงพิธีทั้งกลางวันและกลางคืน แต่ละคืนจะมีร่างทรงครูหมोजำนวนมาก ครูหมอที่ลงทรงมีทั้งครูหมอที่เจ้าภาพนับถือตลอดจนครูหมอของเขยสะใภ้ ซึ่งเจ้าภาพจะต้องเชิญร่างทรงของครูหมอเหล่านั้นมาให้ครบทุกคน เมื่อครูหมอลงทรงแล้ว ลูกหลานจะเข้ามากราบไหว้ขอพร ครูหมอก็จะให้พรทักทายลูกหลานประหนึ่งญาติพี่น้องที่ไม่ได้พบเจอกันมานาน และบางช่วงครูหมอมจะชักชวนลูกหลานให้ลุกขึ้นมารำรำเป็นที่สนุกสนาน และก่อนครูหมอมจะกลับก็จะรำลาลูกหลานอย่างอาลัยอาวรณ์ ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับโนราโรงครุในภาคใต้จะเห็นว่าครูหมอในพิธีนั้นจะมีไม่มาก นอกเหนือจากครูหมอของโนราเองที่โนราจะเอ่ยชื่อตอนไหว้ครูแล้ว ครูหมอที่ลงทรงจะมีเพียงครูหมอของเจ้าภาพเท่านั้น ซึ่งจะมีไม่มากนัก อาจจะ 1 - 2 องค์เท่านั้น ดังนั้นครูหมอของชาวบ้านปลายระไมจึงอาจเป็นภาพสะท้อนจิตสำนึกร่วมของชาวบ้านต่อแผ่นดินที่จากมาและแผ่นดินที่มาอาศัยอยู่ตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ซึ่งมีทั้งสำนึกถึงอดีตที่รุ่งเรืองรุ่งโรจน์ ผ่านการแสดงออกในการรำรำ ที่สนุกสนาน

สำนักกตัญญูรู้คุณ ผ่านการเข้าไปกราบไหว้ขอพร มอบของไหว้บูชา และสำนักผูกพันโยยหาอาลัยอาวรณ์ ผ่านการกอดรัด ร่ำลาอย่างเศร้าสร้อย

ในด้านบทบาทหน้าที่ของโนราโรงครูที่ปลายระไม พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมโนราโรงครูมีส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเอง ผ่านความเชื่อเรื่องการนับถือครูหมอเดียวกัน โยงใยเป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นเพิ่มขึ้นจากการนับญาติที่เกี่ยวข้องตามปกติ นอกจากนี้พิธีโนราโรงครูยังช่วยตอบสนองความต้องการทางจิตใจให้กับชาวบ้าน ทั้งในแง่ของการสร้างความมั่นคงทางจิตใจเมื่อเกิดปัญหาที่ไม่อาจหาทางออกได้ การชดเชยอารมณียุทธศาสตร์ รวมทั้งการสร้างความสุขสนานเพลิดเพลินให้กับคนในชุมชน และที่สำคัญ โนราโรงครูยังช่วยต่อยอดอัตลักษณ์ความเป็นไทยสยามให้กับคนในชุมชนได้ภาคภูมิใจกับมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างสมส่งต่อสืบมา แม้ปัจจุบันอยู่ในบริบทต่างแดน

เอกสารอ้างอิง

- กลั่น คงเหมือนเพชร. (2547). “อัตลักษณ์และพลวัตวรรณกรรมประเภทหนังสือห่วงและฤกษ์ยาม” ใน *วรรณกรรมทักษิณ วรรณกรรมปริทัศน์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เยี่ยมยง สุรกิจบรรหาร และภิญญา จิตต์ธรรม. (2523). “ความเป็นมาของโนรา” ใน *พุ่ม เทวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ชุนอุปถัมภ์นรากร* . สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2523. วิเชียร ณ นคร, “ตำนานและความเป็นมาของมโนห์ราหรือโนรา” ใน *พุ่มเทวา ที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติศิลปินภาคใต้ : ชุนอุปถัมภ์นรากร*. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). “โนรา” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ .
- อุดม หนูทอง. (2536). *โนรา*. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.
- อุดม หนูทอง. (2542). “โนรา : ตำนาน” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, <http://titia>

โนราโรงครุบ้านปลายระไม รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย : ลักษณะเด่นและบทบาทสำคัญ

karwatt.pjl.com.my/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1
เข้าถึงเมื่อ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2556

สัมภาษณ์

นายการ์ณ ชุนแก้ว 171 A Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 8 มิถุนายน 2555

นายสุทิน อุไรรัตน์ Kg. Baru Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 26 พฤษภาคม 2556

นายพิคาวี เพชรสุวรรณ 73 Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2554

นายพริ้ม ละอองมณี Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 8 มิถุนายน 2555 และวันที่ 1 มิถุนายน 2556

นางฉิม ชุนแก้ว Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 1 ตุลาคม 2555

นายนิง สุวรรณมณี Kg. Titi Akar, Sg. Tiang, Pendang, Kedah, Malaysia
สัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2556

